

ACTIVITATEA DE INFORMAȚII ȘI CONTRAINFORMAȚII ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI DE INDEPENDENȚĂ

de col. HORIA BRESTOIU și
maior VASILE BOBOCESCU

Pentru apărarea gliei străbune, a independenței și integrității sale teritoriale împotriva cotozirii străine poporul român a trebuit să dovedească strălucite calități militare pe frontul de luptă, să se informeze temeinic asupra intențiilor anexioniste ale inamicului și să recurgă la armele subtile ale informației și contrainformației.

Momentele principale ale epopeii generale de luptă a românilor din toate timpurile pentru libertate, independență, unitate națională și progres social învederează, fără putință de tăgadă, că instituția informației și contrainformației, indiferent de formele pe care le-a îmbrăcat, a fost o necesitate pentru salvagardarea ființei etnice și cucerirea neatrănării, iar utilitatea ei a fost validată de succesele înregistrate în această luptă milenară.

Regii geto-daci (Dromichaites, Burebista și Decebal) și marii voievozi români (Basarab I, Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Vasile Lupu, Constantin Brîncoveanu, Dimitrie Cantemir și alții) și-au înscris numele printre plămăditorii artei informațiilor la români, utilizând armele războiului secret pentru apărarea integrității teritoriale a țării și contracararea activității serviciilor de spionaj ale inamicului.

Revoluțiile de la 1821 și 1848 au evidențiat necesitatea creării unor instituții și organe noi de ordine și informații, care să apere interesele supreme ale poporului român împotriva uneltirilor reacțiunii interne și externe.

În perioada luptei pentru unirea Moldovei cu Muntenia, unioniștii au reușit să organizeze o bună activitate informativă și contrainformativă, care a contribuit la descoperirea și anihilarea acțiunilor separatiștilor din țară și ale puterilor ostile unirii (Turcia, Austria și Anglia) și la asigurarea secretului dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza în ianuarie 1859. După punerea temeliei statului național român, domnitorul Cuza s-a preocupat și de crearea unui modern serviciu de informații, care a contribuit la descoperirea multora dintre acțiunile forțelor reacționare din țară și de peste hotare ostile unirii, la înfăptuirea reformelor social-economice din anii 1863—1865 și la consolidarea autonomiei interne.

*

Moment de semnificație crucială în istoria poporului român, lupta pentru cucerirea independenței naționale depline, în anii 1877—1878, a impus sporirea aportului activității de informații și contrainformații, ca instrument pentru sprijinirea acțiunilor politico-diplomatice și militare, contracararea uneltirilor spionajului străin și pregătirea informativă a armatei române în vederea participării ei la războiul antiotoman.

Pentru realizarea unei cit mai temeinice informări, au fost angrenate toate organismele de stat care, prin natura activității lor, aveau posibilități să intre în posesia unor date valoroase. În această direcție și-au adus aportul agențiile diplomatice de peste hotare, căpitaniile de porturi, oficiile poștale și telegrafice, organele administrației civile și polițienești, birourile de vamă, parcheturile, judecătoriile, tribunalele și presa vremii.

Activitatea de informații și contrainformații militară a fost înfăptuită de către o serie de organe din compunerea Marelui Cartier General, în principal de secțiile operațiilor militare, topografică și de pretorat, de comandamentele corpurilor de armată, ale diviziilor, brigăzilor și regimentelor, de unitățile de grăniceri. Secția a VI-a — pretoratul din cadrul Marelui Cartier General al armatei, în subordinea căreia activa jandarmeria militară — a reprezentat principalul organ informativ și contrainformativ, precum și de siguranță al armatei române în timpul războiului de independență. Activitatea de informații în cadrul armatei se completa cu rezultatele cercetării militare și din serviciul de avanposturi și de patrulare.

În urma reizbucnirii crizei orientale în anii 1875—1876, guvernul român, conștient de sprijinirea în secret a luptei de eliberare națională a popoarelor din Peninsula Balcanică, prin permiterea înrolării de voluntari sârbi și a formării de cete înarmate de bulgari pe teritoriul său și a asigurării pazei și secretului unor transporturi masive de arme și muniții din Rusia și Germania către armata sârbă, a intensificat activitatea informativă atât în țară, cât și peste hotare.

Pentru a supraveghea mișcările și pregătirile militare ale turcilor s-a constituit, la 15 iunie 1876, Corpul de observații de la Gruia (Mehedinți) sub conducerea colonelului Mihail Cristodol Cerchez, iar în celelalte orașe-porturi de pe malul românesc al Dunării s-au organizat din ordinul ministrului de Război, George Slăniceanu, servicii și puncte de observații. Aceste avanposturi informative au realizat cu sprijinul pichetelor de grăniceri, al unităților militare românești concentrate în localitățile din sudul țării, al flotei române, al organelor portuare și polițienești, al oficiilor poștale și telegrafice, al tuturor locuitorilor acestor meleaguri și a numeroși patrioți bulgari și români din Peninsula Balcanică, o cunoaștere temeinică a fortificațiilor ridicate de unitățile militare turcești pe malul drept al Dunării la : Vidin, Florentin, Rahova, Nicopole, Lom Palanca, Șistov, Rusciuc, Silistra, Hîrșova, Tulcea etc. În același timp, ele au întreprins recunoașteri asupra unor localități din sudul Dunării și au trimis ofițeri români în misiuni informative în adâncimea teritoriului european al Imperiului otoman.

În anii crizei orientale, când guvernul român a încercat să obțină recunoașterea independenței țării sale de către puterile europene pe cale diplomatică, activitatea informativă a agenților diplomați români de peste hotare s-a amplificat în vederea cunoașterii poziției cuceririlor conducătoare din țările în care erau acreditați față de această cerere, a culegerii de informații privind planurile militare și intențiile Turciei împotriva României. Pentru orientarea activității informative a acestora, primul-ministru Lascăr Catargiu, interimar și la Externe, a trimis, la 4/16 ianuarie 1876, o notă agenților diplomați români de peste hotare, în care arăta : „Dacă tratativele începute între diferitele puteri sau cele care vor urma cu privire la chestiunea Orientului ascund hotărâri menite a atinge drepturile României, ar fi bine să cunoaștem chiar acum situația ce va rezulta pentru țara noastră. Vă rog așa dar, D-le Agent, să încercați prin toate mijloacele de care dispuneți să cunoașteți orice proiect care ne-ar privi direct sau indirect, pentru ca să putem face din timp toate rezervele noastre și să luăm măsuri în consecință”¹.

Pe baza informațiilor transmise în continuare de agenții români și a datelor obținute de către numeroase personalități politice ale vremii, trimise cu misiuni peste

¹ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. I, partea a II-a, Edit. Academiei, București, 1953, p. 65—66.

hotare, guvernul român a luat cunoștință de poziția ostilă a puterilor europene față de acordarea independenței naționale și i-a permis să se orienteze spre o alianță politică și militară cu Rusia, în vederea cuceririi neatârării pe calea armelor.

Urmărind cu atenție pregătirile de război ale Turciei împotriva țării noastre, generalul Iancu Ghica, agentul diplomatic de la Constantinopol, raporta la 7 decembrie 1876 la București următoarele informații: „Ministrul de Război otoman pregătește eventuale planuri de campanie. Se intenționează a ocupa Calafatul, pentru a amenința de acolo flancul și spatele armatei inamice destinată să se apere, fie în Bulgaria, fie prin Serbia. Se poate presupune că turcii ar voi să pună mîna pe acest punct deosebit (de mare valoare strategică) pentru ei chiar de la începutul războiului, pentru a lua-o înaintea dușmanului”².

Tot în acest sens, I. Bălăceanu, agentul diplomatic român din Viena, comunica la începutul anului 1877 alte informații secrete privind planurile militare agresive ale Turciei împotriva României: „Clapka (general ungur din timpul revoluției de la 1848 — n. n.) a trecut prin Viena, venind din Constantinopol. El a spus confidențial ambasadorului francez că turcii vor ocupa patru puncte pe malul nostru și anume: Calafat, Tr. Măgurele, Oltenița și Barboși, pentru a distruge calea ferată și a ocupa Bucureștiul”³.

Intrucît aceste informații au fost confirmate și prin alte surse, indicînd concentrarea unor trupe turcești numeroase la Vidin, în intenția de a invada teritoriul nostru, guvernul român a acordat o atenție deosebită măsurilor de fortificare a Calafatului, concentrînd o mare parte a armatei române în această zonă și organizînd totodată o strictă supraveghere a Dunării.

În legătură cu sursele de informare și modul de culegere a informațiilor, Gr. Cantacuzino, reprezentantul diplomatic al României în Italia, raporta la 13 septembrie 1876: „...informațiile pe care socot a le putea comunica Excelenței Voastre, mai ales în ce privește situațiile respective ale Austriei și Rusiei, le dețin, fie din notele mele redactate în urma convorbirilor cu personalul ambasadei austro-ungare acreditat pe lângă M. S. Regele Italiei, fie mai ales din notele secrete scrise de la Viena de către o persoană suspusă și în situația de a putea comunica date importante, de cele mai multe ori extrase chiar din izvoarele diplomatice și din cercul restrîns al contelui Andrassy” (conducătorul politicii externe austro-ungare în acea vreme — n. a.)⁴.

După eșecul Conferinței marilor puteri europene de la Constantinopol, ca urmare a obtuzității Porții de a nu recunoaște dreptul la independență națională al popoarelor din Peninsula Balcanică, teritoriul României a fost supus unor neconveniente incursiuni de jaf și pradă din partea trupelor neregulate turcești, care s-au amplificat după intrarea trupelor ruse în țara noastră la 12 aprilie 1877. În același timp, turcii au executat incursiuni de recunoaștere în ostroavele Dunării și în porturile românești, iar agenții spionajului turc, secondăți de cei austro-ungari, culegeau informații despre trupele românești și rusești. Alte unități militare turcești au fost concentrate în garnizoanele de pe malul drept al Dunării, în intenția de a invada teritoriul României, care a fost supus unui năcrător bombardament.

Desfășurarea tratativelor și semnarea Convenției de trecere a armatelor ruse prin România, la 4 aprilie 1877, s-a desfășurat în deplin secret, astfel că agenții spionajului inamic nu au putut pătrunde pe culca acestor acțiuni.

În condițiile cînd teritoriul României era amenințat să devină teatrul unui război, organele de informații ale ministerelor de Interne, Război și Externe au trebuit să desfășoare, în iarna și primăvara anului 1877, o sporită activitate de informare și de cunoaștere

² Ibidem, p. 231—282.

³ Ibidem, vol. II, p. 109—110.

⁴ Ibidem, vol. I, partea a II-a, p. 355—358.

a tuturor acțiunilor militare ale garnizoanelor turcești. S-a trecut, totodată, la urmărirea și reținerea unor agenți ai spionajului turc și austro-ungar, la îndepărtarea persoanelor suspecte de activitate informativă în favoarea inamicului din jurul unităților militare românești și rusești, precum și a unor puncte strategice. O atenție deosebită s-a acordat întreprinderii unor măsuri de pază și securitate a podului de cale ferată de pe Siret de la Barboși, despre care se dețineau informații că turcii vroiau să treacă la distrugerea lui imediată.

Agenții diplomatici români culegeau și transmiteau guvernului de la București, în aceste momente grele pentru țară, informații de valoare, oare să-l sprijine în elaborarea actelor sale politice și militare. Pe baza informațiilor transmise de aceștia și completate cu cele procurate de către organele ministerelor de Interne și de Război, M. Kogălniceanu, ministru de Externe, a trimis, la 5 aprilie 1877, agenților români de la Berlin, Paris, Roma și Viena o notă ce trebuia să fie înaintată miniștrilor de Externe ai țărilor în care erau acreditați, în care se arăta : „Turcii se pregătesc să invadeze România pentru a ocupa mai multe puncte ale teritoriului nostru, de a distruge căile ferate și de a ocupa chiar Bucureștiul, reședința guvernului”⁵.

După proclamarea independenței naționale depline, la 9 mai 1877, agenții diplomatici români și-au sporit eforturile în direcția procurării unor informații privind poziția puterilor europene față de actul istoric din acea zi, care, în general, a fost ostilă, și a aflării unor noi date privind intențiile agresive ale armatei otomane. Organele cu atribuții de contraspionaj au acționat cu mai multă fermitate împotriva agenților spionajului străin și au participat la realizarea măsurilor de siguranță ale unităților militare ruse ce treceau pe teritoriul țării noastre.

În condițiile refuzului recunoașterii independenței naționale din partea puterilor europene, participarea armatei române, alături de cea rusă, la războiul împotriva Turciei reprezenta singura cale posibilă pentru a impune realizarea acestei cerințe legitime a poporului nostru. Pentru a obține victoria împotriva dușmanului, armata română trebuia pregătită atât din punct de vedere militar, cât și pe linie informativă și contrainformativă, să dispună de informații precise și complete despre forțele turcești. Pentru asigurarea unei pregătiri unitare a comandanților unităților militare românești în culegerea informațiilor despre inamic pe câmpul de luptă, Marele Cartier General al armatei a elaborat, la 6 iulie 1877, „Instrucțiunile privind mijloacele principale întrebuințate în campanie spre a dobândi știri asupra inamicului”⁶.

Principalele mijloace pentru culegerea informațiilor ce se recomandau în aceste instrucțiuni pentru a fi utilizate de către comandanți în campania din sudul Dunării erau : serviciul de patrulare și de avanposturi ; recunoașterile ; anchetarea prizonierilor, dezertorilor și spionilor ; cercetarea localnicilor și altele. Dintre mijloacele care au cunoscut o întrebuințare mai frecventă în perioada premergătoare intrării armatei române în război s-au numărat recunoașterile, care au reprezentat principala cale pentru culegerea informațiilor despre turcii din sudul Dunării, cunoașterea pozițiilor și a terenului unde urmau să acționeze unitățile militare românești.

Dând expresie sentimentelor de solidaritate care animau popoarele din Balcani și cel român în lupta lor de eliberare națională, Divizia sîrbă din Negotin a comunicat cu regularitate informații despre efectivele turcești de la Vidin, înlesnind totodată unor ofițeri români efectuarea de recunoașteri de pe Valea Timocului asupra armatei turcești. Declarațiile refugiaților români din Dobrogea și ale bulgarilor au conținut, de asemenea, date importante privind pregătirile militare ale turcilor, starea de spirit a populației nemulsumanc, sursele de aprovizionare ale armatei turcești etc.

⁵ *Ibidem*, p. 121—122.

⁶ *Ibidem*, vol. IV, p. 428—431.

Unitățile militare românești au comunicat armatei ruse informații despre turci și au ajutat-o în realizarea traversării în secret a Dunării, în noaptea de 14/26—15/27 iunie 1877, pe la Zimnicea, și în desfășurarea primelor lupte cu turcii (Nicopole — 4 iulie 1877).

În urma concentrării întregii armate române de-a lungul Dunării s-a trecut, la 30 mai 1877, la înființarea de noi corpuri de gărzii civice în celelalte orașe ale țării, cărora le-a revenit misiunea asigurării ordinii interne și a pazei unor obiective militare și economice. Pentru prevenirea scurgerii de informații către inamic s-au introdus interdicții serioase în utilizarea convorbirilor telefonice și în cenzurarea presei. „Monitorul oficial” și presa patriotică a vremii au contribuit la informarea și educarea contrainformativă a populației, la demascarea unor agenți ai spionajului străin.

După insuccesul celor două asalturi date de armata rusă, la 8 și 18 iulie 1877, la Plevna, ca urmare și a deținerii unor informații de slabă valoare operativă despre inamic, Comandamentul militar rus a solicitat, așa cum se cunoaște, cooperarea unităților militare românești, a căror trecere peste Dunăre s-a realizat pînă la 20 august 1877.

În concepția Comandamentului militar român, cea de-a treia bătălie pentru Plevna trebuia temeinic pregătită și din punct de vedere informativ, însă Comandamentul militar rus, în frunte cu marele duce Nicolae, a cerut ca atacul trupelor ruso-române să se desfășoare la 30 august 1877, zi care coincidea cu onomastica țarului Alexandru al II-lea.

Timpul fiind scurt, de numai cinci zile, unitățile militare românești n-au putut să realizeze o informare precisă și completă asupra forțelor turcești de sub conducerea lui Osman Pașa și să identifice toate lucrările ridicate de turci la Plevna. Astfel, în documentele întocmite (ordinul de zi, harta topografică etc.) nu a fost menționată decît o singură redută, iar în timpul desfășurării luptelor a reieșit că erau două în realitate.

Pe de altă parte, Comandamentul militar rus n-a luat în considerare informația ce i-a fost comunicată de către domnitorul Carol I și de generalul Alexandru Cernat, pe care aceștia o obținuseră de la un dezertor din armata turcă, prin care se arăta că Osman Pașa cunoaștea că trupele ruse vor iniția un puternic atac în ziua de 30 august 1877, luînd măsuri de prevedere și pentru respingerea lui. Atît Carol I cît și generalul Cernat au opinat pentru amînarea atacului fixat pentru această zi, dar propunerea n-a fost primită de marele duce Nicolae⁷. Numai prin eroismul ostașilor români și a jertfelor grele de sînge date de ei a fost cucerită și menținută reduta Grivița 1, care constituia cheia Plevnei și a reprezentat cel mai important rezultat al luptei de la 30 august 1877.

În timp ce trupele române luptau la sud de Dunăre, alături de cele ruse și de patrioții bulgari, împotriva turcilor, pentru eliberarea sa și a altor popoare de sub dominația otomană, cercurile conducătoare de la Viena și elementele naționalist-șovine ungare au căutat să lovească în potențialul de luptă al statului român, ceea ce a determinat organele informative românești să nu scape din vedere acțiunile secrete puse la cale de vecinul său de la nord-vest. Astfel, ministrul ungar A. Trefort, moșierul din părțile secuiești Gábor Ugron și colonelul de honvezi Medhyánszki Sándor au trecut la pregătirea unui grup diversionist în regiunea secuiască pentru care trebuiau recrutați 1 200 de foști militari.

Grupul diversionist urma să pătrundă în Moldova, unde să arunce în aer podul de la Adjud, apoi să se îndrepte spre sud, îndeplinind diferite misiuni de sabotaj, pînă în Muntenia⁸, dezorganizînd astfel spatele trupelor ruso-române ce operau în Bulgaria. Armamentul necesar pentru înarmarea grupului a fost transportat în 20 de care, care erau folosite la transportarea apei minerale.

⁷ Arhivele Statului București, Fond general Alexandru Cernat, dos. 84/1877—1878, f. 14—15.

⁸ „Magazin Istoric”, an. III, nr. 12 (33), dec. 1989 : Adrian Hamza, O conspirație eșuată, p. 76.

Acțiunea subversivă a elementelor naționalist-șovine ungare a fost dejucată de către patrioții români din Transilvania, care au informat autoritățile de peste Carpați și au plănuit o răscoală a românilor. Guvernul român a informat pe cancelarul rus Gorceakov, care a adresat un energic protest la Viena. Pentru a nu complica relațiile cu Rusia și a pierde astfel teritoriile ce i se promisese că zălog pentru atitudinea sa neutră, în timpul războiului ruso-turc, guvernul habsburgic a trecut la arestarea și aducerea în fața justiției a organizatorilor și participanților la acest complot, însă ocrotind pe creierul acestei conspirații — ministrul Trefort — și pe alții. Eșuarea acestei acțiuni aventuriste s-a datorat și comportării demne a maselor populare de secui și maghiari, care au refuzat să se pună în slujba unei cauze odioase, pentru a lovi în interesele poporului român, angajat într-o luptă eroică pentru cucerirea independenței sale naționale.

Trecerea la asediarea trupelor turcești din sistemul fortificat al Plevnei a necesitat, în cadrul noii concepții strategice și tactice militare, pe lângă aducerea unor noi trupe ruse și ridicarea unor puternice lucrări genistice, întreprinderea unei ample activități de informare asupra inamicului, de organizare a unei atente și multiple activități de informații și de contrainformații, precum și de cercetare militară. În organizarea activității secrete, mai ales în orientarea acțiunii de culegere a datelor, în centralizarea și analizarea informațiilor despre inamic, precum și în evaluarea lor în documentele de luptă, s-a relevat generalul Alexandru Cernat, comandantul Armatei operative, precum și alți ofițeri superiori români.

O expresie a considerației ce s-a acordat activității de informații de către Comandamentul militar român și a rolului avut de aceasta în dobândirea victoriei de către armatele ruso-române în toamna anului 1877, a reprezentat-o și faptul că pictori de seamă ai vremii — N. Grigorescu, O. Obedeau, Carol Popp de Szathmary, Sava Henția și alții — au realizat o serie de lucrări inspirate din munca de culegere a informațiilor despre inamic de către militarii români.

Pentru a asigura secretul propriilor acțiuni de luptă, Comandamentul militar român a trecut la inițierea unor măsuri pentru prevenirea activității de cercetare din partea inamicului. În acest scop s-a procedat la îndepărtarea tuturor persoanelor suspecte de spionaj din localitățile din jurul Plevnei și s-a vegheat ca prin intermediul depeșelor telegrafice corespondenții de presă să nu scape informații secrete. Ori de câte ori Osman Pașa a încercat să trimită recunoașteri, acestea au fost anihilate de ostași români, iar încercările lui de a lua legătura cu comandanții turci de pe alte fronturi, pentru a-i veni în ajutor, s-au soldat de fiecare dată cu eșecuri.

Activitatea de cercetare și observare militară, organizată cu minuțiozitate de către comandanții militari români și executată cu dăruire și pricepere de către ostași, a procurat în permanență informații despre turcii din Plevna. Ea a permis să se evite trenarea acțiunilor de luptă, a ușurat urmărirea rapidă și eficace a inamicului și a redus simțitor pierderile.

Ordinile emise de comandanții de mari unități militare românești purtau indicația de a fi efectuată „o priveghere neadormită”, pentru ca trupele să fie „dispușe astfel ca la orice moment să poată intra în acțiune repede și a se transporta unde trebuința va cere” sau că este necesar ca toți șefii de unități și subunități „să cunoască cu de-amănuntul tot terenul din față-le și în lături, pentru ca atât ziua cât și noaptea să poată mișca fără întârziere în toate direcțiile unde va fi necesitate de ajutor”⁹.

Recunoașterile organizate de cavaleria română asupra pozițiilor turcești, cu o precizie și rapiditate uimitoare, au fost apreciate de către generalul rus Arnoldi ca fiind „făcute fără reproș”¹⁰.

⁹ Documente privind istoria României. Războiul pentru independență, vol. VII, p. 8, 389.

¹⁰ Arh. St. Buc., Fond Casa regală, dos. 7/1877, f. 74—75.

Organizind puncte de ascultare și observare pe linia frontului, avanposturile Brigăzii comandate de colonelul Sachelarie au interceptat, în cursul zilei de 27 noiembrie 1877, zgomote de trăsură și de mișcări de trupe în tabăra turcească de pe malul stîng al râului Bucova, informație care, coroborată cu datele procurate prin alte surse, avansa ideea că turcii pregăteau o ieșire generală din încercuire. Pe baza acestor informații, generalul Racoviță, comandantul Diviziei a IV-a, a ordonat trupelor din subordine, pentru a nu fi surprinse de atacul turcilor, să fie vigilente și gata echipate ca la cel dintîi semnal din partea inamicului să intre în luptă pentru a opri încercarea lui Osman Pașa de a ieși din încercuire.

Executînd cu atenție cercetarea militară, lt. col. I. Cotruș, comandantul trupelor românești din tranșee, a observat, în noaptea de 27 spre 28 noiembrie 1877, mișcările de retragere ale turcilor din reduta Grivița 2. Informația a fost comunicată imediat generalului Alexandru Cernat, care a dat ordin trupelor române să pornească în dimineața zilei de 28 noiembrie atacul pentru cucerirea acestei redute ¹¹.

Informațiile culese de către patrioții bulgari și românii sud-dunăreni au reprezentat o sursă importantă în informarea Comandamentului militar ruso-român asupra armatei turcești asediată la Plevna. Mulți dintre aceștia au servit ca ghizi și călăuze sau au fost trimiși în misiuni de recunoaștere asupra fortificațiilor ridicate de turci în cele 14 redute ale Plevnei. La 19 noiembrie 1877, bulgarul Lerbakovsky a fost infiltrat în interiorul acestui centru fortificat cu misiunea „să culeagă informații asupra cantității de aprovizionări care se găsesc acolo, precum și orice alte amănunte privitor la dușman” ¹².

Înțelegînd că, în condițiile prelungirii asediului, informațiile ce se puteau obține prin interogarea dezertorilor din tabăra inamicului aveau o valoare operativă deosebită, generalul Al. Cernat a dat ordin unităților militare din subordine „de a primi toți dezertorii armatei asediate” și să se treacă la cercetarea lor ¹³.

Anchetați de către pretori și comandanții de unități militare, dezertorii turci din Plevna, al căror număr creștea în fiecare zi tot mai mult, au dezvăluit o serie de date și informații care au contribuit la identificarea întregului sistem fortificat al inamicului, la stabilirea numărului forțelor armate ale lui Osman Pașa, a armamentului din dotarea unităților sale, la cunoașterea stării de spirit deprimante a militarilor turci și privind epuizarea tuturor rezervelor de alimente, lemne și furaje. De la ei s-a aflat, în cursul zilei de 26 noiembrie 1877, că Osman Pașa, ajungînd la capătul resurselor, s-a decis să iasă din încercuire cît mai curînd și să se îndrepte cu toate forțele militare spre Sofia. În vederea acestei acțiuni, el — arătau dezertorii turci — a împărțit militarilor săi ultimile rații de alimente și le-a distribuit munițiile necesare. Tot dezertorii turci au furnizat o serie de date care au contribuit la corectarea tirului artileriei române și la stabilirea locului unde se afla Osman Pașa, precum și a pazei sale.

Pentru a preveni invadarea țării de către armata turcă din Vidin s-a constituit, încă de la începutul asediului Plevnei, Corpul de observații, care, cu eprijinul milițienilor din sudul Olteniei, a supravegheat activitatea militară a turcilor din acest centru fortificat.

Deținînd informații precise și suficiente despre sistemul fortificat al Plevnei, Comandamentul militar ruso-român a putut să organizeze anihilarea încercării de ieșire din încercuire a lui Osman Pașa în dimineața zilei de 28 noiembrie 1877. Ostașii români și ruși, informați din timp asupra misiunii de luptă, au trecut la ocuparea principalelor poziții deținute de turci. Bine pregătită din punct de vedere informativ, ultima bătălie a Plevnei

¹¹ T. C. Văcărescu, *Istoria războiului din 1877—1878*, vol. II, Buc., 1877, p. 314.

¹² Documente privind istoria României. Războiul de independență, vol. VII, p. 621—622.

¹³ Arh. St. Buc., Fond Casa regală, dos. 5/1877, f. 118—120.

a fost de scurtă durată și cu rezultate remarcabile pentru aliați. Către ora 13,00 inamicul a depus armele în totalitate, iar generalul turc Osman Pașa s-a predat colonelului Mihail Cristodol Cerchez.

După bătălia Plevnei, activitatea de informații a avut o contribuție importantă în dobândirea victoriei de la Smîrdan și Vidin, în lichidarea rezistenței turcești din nord-vestul Bulgariei. Cu prilejul tratativilor de pace, activitatea informativă diplomatică a trecut chiar pe prim plan, contribuind la informarea guvernului român asupra poziției marilor puteri europene și la apărarea drepturilor naționale.

Tradițiile pe linie informativă dobândite în cucerirea independenței naționale au fost ridicate pe o nouă treaptă în timpul luptei pentru desăvîrșirea statului național unitar român și apoi al apărării independenței naționale în fața politicii expansioniste a statelor fasciste-revizioniste, între cele două războaie mondiale, precum și în înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 și cu prilejul participării Armatei române la războiul antihitlerist.

ASPECTS DE L'ACTIVITÉ D'INFORMATIONS ET CONTRE-INFORMATIONS PENDANT LA GUERRE POUR LA CONQUETE DE L'INDÉPENDANCE

Résumé

Les auteurs démontrent le rôle de l'activité d'information et de contreinformation pendant les années 1877-1878 pour appuyer les actions politiques, diplomatiques et militaires, pour contrecarrer les menées d'espionnage étranger et l'instruction informative de l'armée roumaine ayant pour but sa participation à la guerre antiottomane. A cette oeuvre ont contribué les agences diplomatiques, les autorités portuaires, les offices de la poste et du télégraphe, les autorités de l'administration civiles et policières, les bureaux de la douane, les tribunaux et la presse du temps. Pour observer et surveiller les préparatifs militaires au sud du Danube, le 15 juin 1876 s'est constitué le corps d'observation de Graila, le district de Mehedinți, et dans les ports roumains situés sur le Danube ont été organisés des services et des points d'observation. L'activité d'information au delà des frontières s'est réalisée par l'intermédiaire des agents diplomatiques roumains accrédités à l'étranger.

On a dirigé la principale attention à la connaissance de toutes les actions militaires des troupes ottomanes emplacements sur le rivage droit du Danube et, après que la Roumanie soit entrée dans la guerre, on a accordé une attention spéciale à la collection des informations sur l'ennemi sur le champ de bataille. Les principaux moyens utilisés ont été : les reconnaissances, l'investigation et l'observation militaire.

Les auteurs mettent en évidence la grande contribution de l'activité d'information dans la bataille décisive de Plevna quand on a pris des rigoureux mesures pour éviter que l'ennemi puisse prendre des informations sur les intentions, les dispositifs et, en général, sur l'armée roumaine.

L'activité d'investigation et d'observation militaire a été appuyé par les actions des patriots bulgares et roumains habitant au sud du Danube.

C'est ainsi que méthodiquement préparée du point de vue informative, la dernière bataille de Plevna s'est fini par des décisifs résultats pour les alliés, Osman Pacha étant forcé de se rendre au colonel roumain Cerchez.

Le déploiement des grandes batailles pendant la guerre pour l'indépendance a révélé, aussi après la chute de Plevna, la grande contribution de l'activité d'information dans la préparation et la direction des campagnes militaires.